

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه شاهرود

مدیریت تحصیلات تکمیلی

پردیس خودگردان

گروه زبان و ادبیات فارسی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد در رشته زبان و ادبیات فارسی

بررسی تطبیقی آیین عروسی پهلوانان و شاهان در شاهنامه فردوسی و مقایسه آنها با آیین ازدواج در سیستان امروز

استاد راهنما :

دکتر حیدرعلی دهمرده

استاد مشاور:

دکتر محمد مجوزی

تهیه و تدوین :

علیرضا بارانی پوراصل

بمهرن ۱۳۹۲

تاییدیه هیئت داوران

بأسمه تعالی

دانشگاه زابل

پردیس خودگردان

مدیریت تحصیلات تکمیلی

صفحه الف

این پایان نامه با عنوان: « بررسی تطبیقی آیین عروسی پهلوانان و شاهان در شاهنامه فردوسی و مقایسه آنها با آیین ازدواج در سیستان امروز » قسمتی از برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد توسط دانشجو علیرضا بارانی پورااصل تحت راهنمایی استاد پایان نامه دکتر حیدرعلی دهمرده تهیه شده است. استفاده از مطالب آن به منظور اهداف آموزشی با ذکر مرجع و اطلاع کتبی به حوزه تحصیلات تکمیلی دانشگاه زابل مجاز می باشد.

امضا دانشجو

این پایان نامه ۴ واحد درسی شناخته می شود و در تاریخ ۱۳۹۲/۱۱/۹ توسط هیئت داوران بررسی و نمره ۱۷/۵ و درجه خوب به آن تعلق گرفت.

تاریخ

امضاء

نام و نام خانوادگی

۱- استاد راهنما: دکتر حیدرعلی دهمرده

۲- استاد مشاور: دکتر محمد مجوزی

۳- استاد داور: دکتر احمد سنجولی

۴- مدیر گروه: (مهر و امضاء) دکتر احمد سنجولی

۵- نماینده تحصیلات تکمیلی: دکتر محمد نهتانی

تقدیم به

به پدر مهربانم؛

و

به مادر عزیزم؛

که دعای خیرشان بهترین پشتیبانم بوده است.

سپاسگزاری

شکر و سپاس خدای را، که ما را از هیچ آفرید، قلم در دست ما گذاشت و زبان بر نهاد ما.

شایسته است که ما هم با همین خامه شکر نعمتهای بی شمار وی را بجای آوریم.

در اینجا بدینوسیله از استاد راهنمای ارجمندم، جناب آقای دکتر دهمرده، برای راهنمایی های ارزشمند شان در تمام مراحل این تحقیق کمال تشکر و امتنان را دارم.

و همچنین از استاد مشاور جناب آقای دکتر مجوزی کمال تشکر و امتنان را دارم.

از ایزد یکتا بهروزی و نیک انجالی و موفقیت روزافزون را برای کلیه اساتید بزرگوار رشته زبان و ادبیات فارسی آرزو دارم.

چکیده

یکی از قدیمی‌ترین رسم‌ها و آیین‌های دلپذیر شادی‌بخش بر پایه جشن عروسی و پیوندهای اجتماعی است. از آن میان شاهنامه فردوسی، که همه‌ی روایت‌ها و حکایت‌های آن مکتوب و غیرمکتوب است، شرح و تفصیل ازدواج‌های گوناگونی را از دوره‌های اسطوره‌ای و تاریخی ایران پیش از اسلام یعنی از پیشدادیان تا ساسانیان به دست می‌دهد. سیستان به عنوان یکی از کهن‌ترین مناطق ایران، جایگاه ویژه‌ای در شاهنامه فردوسی دارد و اکثر اتفاقات در داستان‌های شاهنامه در این منطقه پیوسته است. پس می‌توان گفت آیین‌ها و مراسمی که در شاهنامه وصف شده است، ریشه در فرهنگ و باور این منطقه دارد. با بررسی مراسم عروسی در سیستان امروزی می‌توان مشابهت‌های زیادی با مراسم عروسی که در شاهنامه وصف شده است، دید. لذا هدف این تحقیق بررسی مراسم عروسی قهرمانان و شاهان در شاهنامه و مقایسه آن با مراسم عروسی در سیستان امروزی است. و از آنجا مسئله تحقیق این است که: چه ارتباطی می‌توان بین آیین عروسی پهلوانان و شاهان در شاهنامه و آیین‌های عروسی سیستان امروزی یافت؟ روش تحقیق توصیفی تحلیلی با استفاده از منابع کتابخانه‌ای می‌باشد. در کاوش برای گردآوری اطلاعات از منابع کتابخانه‌ای و فیش‌برداری و بررسی شاهنامه در زمینه آیین عروسی پهلوانان و شاهان در شاهنامه و مشاهده مراسم عروسی امروزی سیستان و مصاحبه با آشنایان با فرهنگ و سنت سیستان استفاده شده است. با بررسی آیین ازدواج در سیستان و شاهنامه می‌توان چنین نتیجه گرفت: که منبع فردوسی برای شرح این مراسم آداب و رسوم سیستان بوده است. و دیگر اینکه سیستانیان آداب و رسوم خود را بر پایه شاهنامه بنا نهاده اند.

کلمات کلیدی: آیین عروسی، شاهنامه، سیستان

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول: کلیات تحقیق.....	۱.....
۱-۱- مقدمه	۲.....
۲-۱- بیان مسأله	۴.....
۳-۱- سوالات پژوهش	۵.....
۴-۱- فرضیه پژوهش	۵.....
۵-۱- اهداف تحقیق.....	۵.....
۶-۱- روش تحقیق :	۶.....
۷-۱- سابقه و ضرورت انجام تحقیق	۶.....
۸-۱- حوزه و قلمرو تحقیق	۸.....
۹-۱- معرفی منطقه سیستان	۹.....
۱-۹-۱- جایگاه تاریخی و پیشینه فرهنگی سیستان:	۹.....
۲-۹-۱- تاریخچه سیستان	۱۱.....
۳-۹-۱- پیشینه تاریخی	۱۳.....
۱۰-۱- سازماندهی پژوهش	۱۵.....
فصل دوم: مبانی نظری تحقیق.....	۱۷.....
۱-۲- مقدمه	۱۸.....
۲-۲- فرهنگ عامه	۲۰.....
۱-۲-۲- تعریف فرهنگ عامه یا فولکلور	۲۰.....
۲-۲-۲- ویژگی های فولکلور	۲۱.....
۳-۲-۲- فرهنگ عامه، میراث غیر مادی ملت ها	۲۲.....
۴-۲-۲- کارکردهای فرهنگ عامه در اجتماع	۲۴.....
۵-۲-۲- سنت	۲۶.....
۱-۵-۲-۲- سنتهای مادی :	۲۷.....
۲-۵-۲-۲- سنتهای رفتاری :	۲۸.....
۳-۵-۲-۲- سنتهای گفتاری	۲۹.....
۶-۲-۲- گونه های ادبیات عامیانه	۳۰.....
۱-۶-۲-۲- داستانهای عامیانه	۳۰.....
۲-۶-۲-۲- اشعار عامیانه :	۳۱.....
۳-۶-۲-۲- زبان عامیانه	۳۱.....
۷-۲-۲- جایگاه فرهنگ عامه در ادب فارسی	۳۲.....
۳-۲- نقش زن در تحولات اجتماعی	۳۵.....
۴-۲- آداب و رسوم ازدواج	۳۷.....
۱-۴-۲- ازدواج	۳۸.....
۱-۱-۴-۲- تعریف خانواده و ازدواج	۳۹.....
۲-۱-۴-۲- تاریخچه ازدواج	۳۹.....

۴۶۳-۱-۴-۲- اهمیت ازدواج
۴۷۴-۱-۴-۲- اهداف ازدواج
۴۸۵-۱-۴-۲- ازدواج و بقای نسل
۴۸۶-۱-۴-۲- ازدواج در دوران باستان
۵۰۲-۴-۲- مسئله ازدواج در ایران باستان
۵۲۱-۲-۴-۲- زناشویی در ایران باستان
۵۲۲-۲-۴-۲- عقد و ازدواج
۵۳۱-۲-۲-۴-۲- پادشاه زنی
۵۳۲-۲-۲-۴-۲- ایوک زنی (یگانه- منحصر به فرد)
۵۳۳-۲-۲-۴-۲- چاکر زنی
۵۳۴-۲-۲-۴-۲- خودسر زنی
۵۴۵-۲-۲-۴-۲- ستر زنی
۵۴۳-۲-۴-۲- موانع زناشویی
۵۴۱-۳-۲-۴-۲- نسبت به زن
۵۴۲-۳-۲-۴-۲- نسبت به مرد
۵۴۳-۳-۲-۴-۲- نسبت به زن و مرد
۵۴۴-۲-۴-۲- در مورد مهریه
۵۵۵-۲-۴-۲- امکان فسخ زناشویی یا رهایی
۵۵۶-۲-۴-۲- گواه گیران مجلس عقد
۵۷ فصل سوم: آداب و رسوم ازدواج در سیستان
۵۸۱-۳- آداب و رسوم قبل از ازدواج
۵۹۱-۱-۳- رسم ناف بُرید
۶۰۲-۱-۳- واسطه یا رافع:
۶۱۳-۱-۳- خواستگاری (قاصدی)
۶۲۴-۱-۳- مال و مال دهی
۶۳۵-۱-۳- هزینه های عروسی (خرج وُأو)
۶۳۶-۱-۳- کُوش دُونک
۶۴۷-۱-۳- نامزدی (نوم گویی)
۶۵۸-۱-۳- کمکی (بیجاری)
۶۶۲-۳- آداب و رسوم ازدواج
۶۶۱-۲-۳- حنابندانی (اِنا بندونی)
۶۷۲-۲-۳- آرایش عروس (آراء، گیرا)
۶۷۳-۲-۳- جنگ و دروُد
۶۸۴-۲-۳- ناهار روز عروسی
۷۲۵-۲-۳- سرتراشک
۷۳۶-۲-۳- استحمام (رو اُو)
۷۴۷-۲-۳- دستاربندی
۷۵۸-۲-۳- عروس کشان (گرا بردن)
۷۹۹-۲-۳- حجله

۷۹ ۱۰-۲-۳ - شاه شدن
۸۰ ۱۱-۲-۳ - باکره بودن (دختری)
۸۱ ۱۲-۲-۳ - شام انتهای شب پ شُم
۸۱ ۱۳-۲-۳ - دهل دربِ حجله
۸۲ ۱۴-۲-۳ - شاه گردی
۸۲ ۳-۳ - آداب بعد از ازدواج
۸۲ ۱-۳-۳ - یو واکرده « زیارت »
۸۲ ۲-۳-۳ - واطلبونی
۸۳ ۴-۳ - ازدواج های ممنوع
۸۴	فصل چهارم: ازدواج در شاهنامه
۸۵ ۱-۴ - زن و زناشویی در شاهنامه ی فردوسی
۸۵ ۱-۱-۴ - زن در شاهنامه
۸۷ ۲-۱-۴ - زن از نظر پادشاهان و پهلوانان
۸۹ ۲-۴ - ازدواج های شاهنامه فردوسی
۹۰ ۱-۲-۴ - عروسی جمشید شاه و سمن ناز
۹۱ ۲-۲-۴ - عروسی رستم و تهمنه
۹۴ ۳-۲-۴ - عروسی کاووس و مادر سیاوش
۹۵ ۴-۲-۴ - عروسی جریره و سیاوش
۹۶ ۵-۲-۴ - عروسی فرنگیس و سیاوش
۱۰۰ ۶-۲-۴ - عروسی سهراب با مادر برزو (دختر تورانی)
۱۰۱ ۷-۲-۴ - عروسی ناهید و داراب
۱۰۲ ۸-۲-۴ - عروسی روشنگ و اسکندر
۱۰۴ ۹-۲-۴ - عروسی دختر کیدهندی و اسکندر
۱۰۷ ۱۰-۲-۴ - عروسی بانوگشسب و گیو
۱۰۸ ۱۱-۲-۴ - عروسی کتایون و گشتاسپ
۱۱۰ ۱۲-۲-۴ - عروسی شیرین و خسرو پرویز
۱۱۱ ۱۳-۲-۴ - عروسی مریم و خسرو پرویز
۱۱۲ ۱۴-۲-۴ - عروسی دختر دهقان و قباد
۱۱۲ ۱۵-۲-۴ - عروسی دختر خاقان و انوشیروان
۱۱۳ ۱۶-۲-۴ - عروسی مالکه و شاپور
۱۱۴ ۱۷-۲-۴ - عروسی گلنار و اردشیر
۱۱۵ ۱۸-۲-۴ - عروسی دختر مهرک نوشزاد و شاپور
۱۱۶ ۱۹-۲-۴ - عروسی سپینود با بهرام
۱۱۸ ۲۰-۲-۴ - عروسی دختر ماهیار و بهرام
۱۲۱ ۲۱-۲-۴ - عروسی دختران آسیابان با بهرام
۱۲۲ ۲۲-۲-۴ - عروسی دختران مرد دهقان با بهرام
۱۲۴ ۲۳-۲-۴ - عروسی زال و رودابه
۱۴۷ ۲۴-۲-۴ - ضحاک و دختران فریدون
۱۵۵ ۲۵-۲-۴ - فریدون و دختران جمشید

۱۵۶	۲-۴-۲۶- ازدواج آرزو، آزاده و سهی با سلم، تور و ایرج
۱۶۱	۲-۴-۲۷- ازدواج دختر ایرج و پشنگ
۱۶۲	۲-۴-۲۸- ازدواج کاووس با سودابه دخت شاه هاماوران
۱۶۴	۲-۴-۲۹- میرین و دختر دوم قیصر
۱۶۴	۲-۴-۳۰- اهرن و دختر قیصر
۱۶۸	۲-۴-۳۱- عروسی بیژن و منیژه
۱۷۹	۲-۴-۳۲- عروسی اسفندیار - همای
۱۸۰	۲-۴-۳۳- عروسی هما، ملقب به چهارزاد و بهمن
۱۸۱	۲-۴-۳۴- عروسی طایر شاه غسانیان با نوشه دختر نرسی، زیباروی ایرانی
۱۸۲	۲-۴-۳۵- عروسی شاپور ذوالاکتاف - کنیز ایرانی اسیر در روم (دلفروز فرخ پی)
۱۸۴	۲-۴-۳۶- عروسی قباد - دختر دهقان خوزستانی (مادر انوشیروان)
۱۸۷	۲-۴-۳۷- عروسی کسری انوشیروان - مادر نوش زاد (زن مسیحی)
۱۸۸	۲-۴-۳۸- مای - زن جمهور (برادر مای)
۱۹۰	۲-۴-۳۹- ازدواج فریبرز با فرنگیس
۱۹۰	۲-۴-۴۰- گستههم - گردیه (خواهر بهرام چوبین)
۱۹۱	۲-۴-۴۱- خسرو پرویز - گردیه (خواهر بهرام چوبین)
۱۹۲	۳-۴-۳- مراسم و آیین ازدواج در شاهنامه
۱۹۲	۳-۴-۱- خواستگاری
۱۹۲	۳-۴-۲- کسب اجازه از پدر یا بزرگان
۱۹۲	۳-۴-۳- موافقت پادشاه ایران
۱۹۳	۳-۴-۴- عهد و پیمان
۱۹۳	۳-۴-۵- آزمایش و امتحان داماد قبل از ازدواج
۱۹۴	۳-۴-۶- پیشگویی ستاره شناسان و منجمان
۱۹۵	۳-۴-۷- گرفتن رونما
۱۹۵	۳-۴-۸- عقد کنان
۱۹۵	۳-۴-۹- داماد گزینی
۱۹۵	۳-۴-۱۰- قباله ازدواج
۱۹۶	۳-۴-۱۱- وجود بزرگان به عنوان شاهد در مراسم ازدواج
۱۹۶	۳-۴-۱۲- سیاهه یا رونوشت جهیزیه
۱۹۶	۳-۴-۱۳- جهیزیه بردن
۱۹۸	فصل پنجم: مقایسه مراسم ازدواج در شاهنامه با مراسم ازدواج در سیستان
۱۹۹	۵-۱- مقدمه
۲۰۰	۵-۲- بررسی تطبیقی آداب و رسوم ازدواج
۲۰۰	۵-۲-۱- مشابهتهای ازدواج در سیستان امروز و شاهنامه
۲۰۰	۵-۲-۱-۱- نقش واسطه
۲۰۱	۵-۲-۱-۲- بردن عروس به خانه داماد
۲۰۱	۵-۲-۱-۳- رونما
۲۰۲	۵-۲-۱-۴- عروس کشان
۲۰۲	۵-۲-۱-۵- جشن در منزل داماد

۲۰۳.....	۵-۲-۱-۶- هفت شبانه روز جشن
۲۰۴.....	۵-۲-۱-۷- طالع سنجی
۲۰۴.....	۵-۲-۱-۸- نشانی
۲۰۵.....	۵-۲-۱-۹- قباله ازدواج
۲۰۵.....	۵-۲-۱-۱۰- وجود بزرگان به عنوان شاهد در مراسم ازدواج
۲۰۶.....	۵-۲-۱-۱۱- ردو بدل کردن هدایا
۲۰۶.....	۵-۲-۱-۱۲- جهیزیه بردن
۲۰۷.....	۵-۲-۱-۱۳- شجاعت زنان
۲۰۷.....	۵-۲-۱-۱۴- ازدواج سیاسی
۲۰۹.....	۵-۲-۱-۱۵- ازدواج درون طایفه ای
۲۱۰.....	۵-۲-۱-۱۶- اطاعت از شوهر
۲۱۰.....	۵-۲-۱-۱۷- بی اعتنایی به ظاهر
۲۱۱.....	۵-۲-۲-۲- مفارقت‌های ازدواج در سیستان امروز و شاهنامه
۲۱۱.....	۵-۲-۲-۱- داماد گزینی
۲۱۲.....	۵-۲-۲-۲- ازدواج با محارم
۲۱۳.....	نتیجه گیری و پیشنهادات
۲۱۶.....	منابع
۲۱۷.....	منابع و مآخذ

فصل اول:
کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه

«مطالعات مردم شناختی و جامعه شناختی جنبه های گوناگون زندگی مردم نواحی مختلف دنیا را با توجه به فضائل و حکمت هر تمدنی تشریح می کند و به بسیاری از قضاوت ها و پندارهای غلطی که ملت ها نسبت به هم دارند پایان می بخشد. برای ازدواج اهمیت فراوانی قائل هستند و در موضوعاتی مانند هدایا و میهمانی ها و بزرگداشت مراسم مربوط به ازدواج از سلیقه های مشترک برخوردارند.» (پناهی سمنانی، ۱۳۷۶: ۲۵).

فرهنگ کلیه اشکال زندگی یک قوم، از جمله پایه های تفکری آن را تشکیل می دهد و این همچنین شامل تمام زمینه های فنی موجودیت آن قوم نیز می گردد. بنابراین فرهنگ در واقع همه چیز و همه بخش های زندگی که توسط انسانها بوجود آمده است را در بر می گیرد. مارتین به عنوان یک جامعه شناس فرهنگی، فرهنگ را شامل تمامی محتواهای فکری و ارزشی که زندگی انسانی را از زندگی حیوانی متمایز و برجسته می سازد، می داند و این خانواده، اقتصاد، تکنیک، دولت، سیستم دفاعی و... را نیز در بر می گیرد. مارتین^۱، ۱۹۷۶ و ریجوی^۲ ۱۹۸۳ به عنوان متخصص گروه های اجتماعی، فرهنگ را به عنوان یک مجموعه و ذخیره از اطلاعات تعریف می کند، اطلاعاتی که گروه سازماندهی نموده است و در قالب الگوهای مشخص از قوانین، اعتقادات، ارزش ها، سمبل ها مورد استفاده قرار می گیرد تا به زندگی گروهی معنی و مفهوم ببخشد. فرهنگ بنابراین یک سیستم از ایده هاست. فرهنگ، هنجارهای یک گروه را در بر می گیرد اما به آن محدود نمی شود. (پواریه، ۱۳۷۰: ۴۱)

با توجه به تعاریف فوق مشخص می گردد که مردمان جهان از زمان های دور در پی آن بوده اند که راه های خاص و ملموسی را برای خود انتخاب کنند و خود را از گروه یا اقوام دیگر متمایز سازند. عناصر اصلی و قوی فرهنگ مردمان زبان، مذهب، آداب و رسوم و ارزش های آنهاست. که این

^۱ - Martin
^۲ - Redgeway

عناصر انسان‌ها را از یکدیگر متمایز ساخته و شاخص ملیت و قومیت آنها می‌گردد. از جمله موارد قابل توجه در این زمینه، آداب و رسوم مردمان جهان است و سنت و مراسم ازدواج از مهمترین آیین‌هایی است که وابسته به فرهنگ بوده و دارای ویژگیهای خاصی است. پیوند زناشویی در تمامی ادیان قابل احترام می‌باشد و از نقطه نظر جامعه شناسی آداب و رسوم ازدواج نشانه لایه‌های فرهنگی هر جامعه است.

بررسی آداب و سنن ازدواج در واقع مطالعه در فرهنگ جوامع مختلف است طبیعتاً با چنین مطالعه‌ای نقاط مشترک و تفاوت این سنن، خود موضوع قابل توجهی است و می‌توان به آن پرداخت. در اکثر پژوهش‌ها و گفته‌ها موضوع مشترک این مسأله بود که آداب و رسوم امروزه تحت تأثیر فرهنگ غرب در حال تغییر است و بسیاری از جوانان امروز ترجیح می‌دهند که با شیوه‌های مدرن پیوند زناشویی ببندند. البته این موضوع در جامعه امروز ایران نیز دیده می‌شود که ناشی از نفوذ فرهنگی بیگانه است.

بدیهی است که کشورهای قدرتمند جهان امروز، از مدت‌ها پیش در یافته‌اند که شرط هر نوع پیشرفت، گسترش فرهنگ خود در کشورهای دیگر و حتی تخریب فرهنگ موجود آنجاست.

مردمان جوامع مختلف با پاسداری از ارزش‌ها و هنجارهای فرهنگی خود سعی می‌کنند تا سنت‌های دیرینه خود را حفظ نمایند لیکن تهاجم فرهنگی با برنامه‌های قدرتمند خود سعی در تخریب خواهد داشت.

در کشور ما ایران نیز که ازدواج سنت پیامبر دانسته شده و از پایگاه مذهبی قوی برخوردار است. آداب و رسوم خاصی برای پیوند زناشویی وجود دارد و این سنت‌ها در اقوام مختلف به شیوه‌های متفاوت برگزار می‌گردد. در این مطالعه کوشش شده است که به آداب و رسوم ازدواج در منطقه سیستان پرداخته شود. همان‌گونه که ذکر شد کمرنگ شدن برخی از این آداب ناشی از موارد

متعدد است و طبیعتاً مسئولین امور فرهنگی باید با توجه و ارج نهادن به این آداب و رسوم و ترویج مطالعه خاص در این زمینه در حفظ آن بکوشند.

۱-۲- بیان مسأله

یکی از قدیمی‌ترین رسم‌ها و آیین‌های دلپذیر شادی بخش بر پایه جشن عروسی و پیوندهای اجتماعی است. ازدواج نزد ایرانیان مقدس و مهم بوده است بطوری‌که در متون باستانی مانند اوستا هم روایت زیادی در اهمیت آن به چشم می‌خورد. از دیرباز در فرهنگ ما جشن عروسی با سرود و شادمانی و میهمانی‌های گسترده، تهیه جهیزیه از سوی عروس و دادن هدایایی از سوی داماد، رایج بوده و همواره بنابر باورهای دینی و شرایط موجود اجتماعی، این مراسم و سنت مورد پذیرش همگان، کمابیش گسترده یا محدود انجام شده است. (کریمی زنجانی اصل، ۱۳۷۸: ۶۶۵)

یکی از منابع ارزشمند برای شناخت بیشتر پدیده‌ها و رویدادهای فرهنگی و اجتماعی ایران کهن ادبیات فارسی است که مستقیم و غیر مستقیم می‌تواند روشنگر بسیاری از نقطه‌های تاریک در زمینه‌های اعتقادی، اقتصادی، تربیتی، سیاسی و اجتماعی باشند.

از آن میان شاهنامه فردوسی، که همه‌ی روایت‌ها و حکایت‌های آن مکتوب و غیرمکتوب است، شرح و تفصیل ازدواج‌های گوناگونی را از دوره‌های اسطوره‌ای و تاریخی ایران پیش از اسلام یعنی از پیشدادیان تا ساسانیان به دست می‌دهد.

سیستان به عنوان یکی از کهن‌ترین مناطق ایران، جایگاه ویژه‌ای در شاهنامه فردوسی دارد و اکثر اتفاقات در داستان‌های شاهنامه در این منطقه پیوسته است. پس می‌توان گفت که آیین‌ها و مراسمی در شاهنامه وصف شده است ریشه در فرهنگ و باور این منطقه دارد.

بسیاری از آداب و رسوم ازدواج که در متن شاهنامه گنجانده شده است هنوز هم در بین مردم این منطقه جاری و ساری است. نظیر مراسم خواستگاری، گرفتن اجازة از پدر و بزرگان برای جاری شدن صیغه عقد، حضور شاهدان در مراسم عقد، بردن جهیزیه به خانه بخت، دیدن و تعیین ساعت

و روز نیک برای رفتن به خواستگاری. این موضوع بیانگر این مطلب است که پایه‌های عظیم شاهنامه حکیم توس بر فرهنگ و آداب و رسوم مردم سرزمین خویش بنیان گذاشته و فردوسی در سرودن شاهنامه از راویان محلی معتبری بهره جسته است. از طرفی فرهنگ عامه سیستان با گذشته غنی و پر بار خود یکی از منابع ارزشمند محققان امروزی می‌باشد. با بررسی مراسم عروسی در سیستان می‌توان مشابهت‌های زیادی با مراسم عروسی که در شاهنامه وصف شده است، دید. لذا هدف این تحقیق بررسی مراسم عروسی قهرمانان و شاهان در شاهنامه و مقایسه آن با مراسم عروسی در سیستان امروزی است.

۳-۱- سوالات پژوهش

- ۱- چه ارتباطی می‌توان بین آیین عروسی پهلوانان و شاهان در شاهنامه و آیین‌های عروسی سیستان امروزی یافت؟
- ۲- موارد مشابهت بین آیین عروسی پهلوانان و شاهان در شاهنامه و آیین‌های عروسی سیستان امروزی کدام است؟

۴-۱- فرضیه پژوهش

- ۱- آیین عروسی سیستان امروزی ریشه در آیین‌های عروسی شاهنامه دارد.
- ۲- مراسم خواستگاری و رونما دادن و اجازه بزرگان و جهیزیه در سیستان با شاهنامه مشابه است.

۵-۱- اهداف تحقیق

- ۱- بررسی آیین عروسی پهلوانان و شاهان در شاهنامه با مراسم عروسی در سیستان امروزی.
- ۲- مقایسه آیین عروسی پهلوانان و شاهان در شاهنامه با مراسم عروسی در سیستان امروزی.
- ۳- یافتن مشابهت‌ها و تفاوت‌های موجود در آیین عروسی پهلوانان و شاهان در شاهنامه با مراسم عروسی در سیستان امروزی.

۱-۶- روش تحقیق :

این پژوهش با روش کتابخانه‌ای و مشاهده‌ای و مصاحبه انجام شده است. در کاوش برای گردآوری اطلاعات از منابع کتابخانه‌ای و فیش‌برداری و بررسی شاهنامه در زمینه آیین عروسی پهلوانان و شاهان در شاهنامه و مشاهده مراسم عروسی امروزی سیستان و مصاحبه با آشنایان با فرهنگ و سنت سیستان استفاده شده است.

۱-۷- سابقه و ضرورت انجام تحقیق

ابوالمعالی الحسینی (۱۳۸۷) شکل‌شناسی ازدواج در شاهنامه فردوسی را بررسی نمود. به نظر وی ازدواج‌های شاهنامه را بر اساس نوع پیوندی که مرد وزن با یکدیگر دارند به دسته‌های مختلفی می‌توان تقسیم کرد. وی سعی کرده است که چگونگی پیوند و زناشویی در شاهنامه، انواع ازدواج‌ها براساس مقام و موقعیت اجتماعی زنان و آداب و سنن ایرانیان در امر ازدواج را مورد بررسی و تحلیل قرار دهد.

گلستانه (۱۳۸۸) در کتاب چگونگی همسرگزینی در سیستان امروز، به بررسی ازدواج و زناشویی در سیستان امروز پرداخته است. وی در این کتاب تمامی رسوم و آیین‌های مربوط به مقدمات و اجرای مراسم ازدواج و خرده فرهنگ‌های مربوط به آن را بیان نموده است. این کتاب منبع ارزشمندی برای بررسی فرهنگ عامه این منطقه در زمینه همسرگزینی می‌باشد.

مهذب (۱۳۸۵) در مقاله‌ای جشن‌های عروسی در شاهنامه را بررسی نموده است. به نظر وی در داستان‌ها و افسانه‌های کهن، جشن‌های عروسی باشکوه و گستردگی ویژه‌ای همراه است، اما با توجه به واقعیت‌های اجتماعی نمی‌توان پذیرفت و باور داشت که این شکوه افسانه‌ای در سطح جامعه و بین عامه مردم نیز معمول بوده باشد. وی در این مقاله از میان داستانهای اسطوره‌ای، افسانه‌ای و تاریخی آن، چگونگی برخی از رسم‌های دیرینه جشن عروسی، چون خواستگاری تهیه جهیزیه، دادن هدیه را بیان نموده است.

روح الامینی (۱۳۸۵) ساختار اجتماعی ازدواج‌های شاهنامه را بررسی نموده است. وی در این تحقیق به شرح ۳۸ مورد ازدواج‌هایی می‌پردازد که در بسیاری از آن‌ها نحوه خواستگاری و آشنایی، موقعیت اجتماعی، نژادی، دینی و اقتصادی، رسم و آیین عروسی و مقدار جهیزیه به روشنی بیان گردیده است.

اکبری (۱۳۸۰) به شایست و ناشایست زنان در شاهنامه پرداخته است. به نظر وی تلقی فردوسی از شخصیت زنان تابعی از داستان‌های شاهنامه است، زنان اکثراً جایگاه رفیع داشته و دارای کمالات اخلاقی هستند و جز در مواردی اندک از فتنه‌انگیزی به دورند. وی مسائلی از جمله نگهداری عده ای برای زن شوی از دست داده و همسرگزینی از طرف دختران و انتخاب همسر از طرف آنها را در شاهنامه بیان و آن را از حقوق مسلم زنان می‌دانند.

قلعه خوانی و بنوعیزی (۱۳۸۶): اهمیت خانواده و ازدواج در ایران باستان را بررسی نموده‌اند. به نظر آنها با زن در ساختار اجتماعی، تاریخی، سیاسی و زیر بنای فرهنگ، به دو شیوه متفاوت برخورد شده‌است. درگاهان (که در میان یسنا قرار دارد، قدیمی‌ترین بخش اوستا است و در برگرفته سروده ای می‌باشد که آن را به شخص زردشت نسبت می‌دهند) زن در جایگاهی رفیع قرار دارد. او در تمام شئون اجتماعی و دینی با مرد برابر دانسته شده‌است. در اوستای متأخر زن سرچشمه بسیاری از ناپاکی‌هاست و به هیچ وجه، مقام و موقعیت زن گاهانی را ندارد. آنها سعی کرده‌اند هر جا تضاد و یا تشابهی در حقوق زن، در اوستای گاهانی، اوستای متأخر و نیز سایر متون پهلوی دیده می‌شود این تضاد یا تشابه بازگو شود.

صادقی و عباسی شوازی (۱۳۸۴) به بررسی الگوهای ازدواج در میان گروه‌های قومی در ایران پرداخته و تأثیر مستقل قومیت در این الگوها را بررسی نموده‌اند. یافته‌ها نشان‌دهنده الگوهای متمایز ازدواج در میان گروه‌های قومی در ایران است. نتایج تحقیق نیز بیانگر این است که بعد از کنترل مشخصه‌های اقتصادی، اجتماعی و جمعیتی، تفاوت‌های قومی در الگوهای ازدواج باقی

می‌ماند و به عبارتی قومیت نقش مستقلی در تبیین الگوهای ازدواج در ایران است. هر چند هنجارها و ارزش‌های قومی فرهنگی در ورای نوسازی اقتصادی اجتماعی اثر خود را اعمال نموده و به تفاوت در الگوهای ازدواج منجر شده است، با این حال عوامل اقتصادی اجتماعی نیز در تعدیل و کاهش اثر قومیت نقش داشته است. برای شناخت فرهنگ‌های گذشته پژوهش درباره آیین‌های اجتماعی مانند ازدواج در آثار حماسی یکی از روش‌های مفید است. شاهنامه فردوسی یکی از منابع ارزشمند است که از اسطوره‌ها، داستان‌های تاریخی و رسم و آیین‌های باستان تشکیل شده است. بسیاری از رسم‌های جامعه دیرپا است و به آسانی از بین نمی‌رود. اگر امروز به رسومی مانند مراسم ازدواج بنگریم مشابهت‌های فراوانی با شاهنامه می‌یابیم. «ازدواج در شاهنامه تا امروز موضوع پژوهش‌های گوناگونی بوده اما در بیشتر آنها یا به بن‌مایه‌ها و ریشه‌های آن در فرهنگ عامه توجه نشده است. لذا بررسی مراسم ازدواج در شاهنامه و بررسی ریشه‌های آن در فرهنگ عامه و مقایسه آن با آیین زناشویی و همسرگزینی در سیستان امروز ضرورت می‌یابد. در این تحقیق با مطالعه آیین عروسی پهلوانان و شاهان در شاهنامه و آیین‌های عروسی سیستان امروزی مضامین و رسوم مهم ازدواج معرفی و تحلیل می‌شود. همچنین آیین همسرگزینی در سیستان امروز از ابتدا تا انتها معرفی و مشابهت‌ها و بن‌مایه‌های آنها بررسی می‌گردد.

۱-۸- حوزه و قلمرو تحقیق

قلمرو تحقیق از نظر مکانی منطقه سیستان است. و قلمرو تحقیق از نظر زمانی ۱۳۸۰ را در بر می‌گیرد. قلمرو موضوعی تحقیق ادبیات عامه و شاهنامه می‌باشد.